

Леся Ковальська,

кандидат географічних наук,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Lesja Kovalska,

candidate of geographical sciences,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)

УДК 379.85: 91

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ОРНИТОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ У ГАЛИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРИРОДНОМУ ПАРКУ

PREREQUISITES FOR THE DEVELOPMENT OF ORNITHOLOGICAL TOURISM ARE IN THE GALICIAN NATIONAL PARK

У статті зазначені основні об'єкти зимівлі, гніздування та міграції птаств, а також числове і видове різноманіття орнітофауни Галицького національного природного парку. Проаналізований основний орнітомаршрут – «Пташине царство Галицького національного природного парку». Акцентовано увагу на перспективах розвитку орнітологічного туризму у парку, як одного із видів екотуризму та його ролі в ековихованні.

Ключові слова: екологічний туризм, орнітологічний туризм, екологічне виховання.

In the articles marked basic objects of wintering, nesting and migration of birds, and also numerical and specific varieties of ornitofauna of the Galychyna national natural park. Basic ornitomarshrut is analysed – «Bird reign of the Galychyna national natural park». Attention is accented on the prospects of development of ornithological tourism in a park, as one of types of ekoturizmu and his role in ekovikhovanni.

Keywords: ecotourism, ornithological tourism, environmental education.

В статтє указаны основныє объекты зимовки, гнездования и миграции птиц, а также числовое и видовое разнообразие орнітофауны Галицкого национального естественного парка. Проанализировано основной орнітомаршрут – «Птичье царство Галицкого национального естественного парка». Акцентируется внимание на перспективах развития орнітологического туризма в парке, как одного из видов экотуризма и его роли в екопросвещении.

Ключевые слова: экологический туризм, орнітологический туризм, экологическое воспитание.

Постановка проблеми. Орнітологічний туризм – вид туристичної діяльності, суть якого полягає в спогляданні за поведінкою та ознайомленні з різноманітністю птаств на безпечній відстані для них за допомогою оптичних приладів чи/і неозброєним оком. Сьогодні цей вид туризму є досить популярний у всьому світі як особлива форма відпочинку, яка приносить естетичне, духовне задоволення, нові знання, враження про способи існування, поведінку птахів і насолоду цікавими моментами із пташиного життя, слухаючи їх спів.

Мільйони людей у світі захоплюються спостереженнями за птахами, наприклад, лиш у Західній Європі орнітотуризм налічує понад 20 мільйонів пташиних фанів, не поступається за кількістю бажаючих поспостерігати за птахами і регіон Північної Америки. Розвиток орнітологічного туризму в Україні знаходиться, нажаль, у зародковому стані, враховуючи також той факт, що тільки окремі регіони придатні для його розвитку, зокрема Азово-Причорноморське узбережжя, а також вздовж акваторій головних водних артерій, наприклад, Дніпро, Південний Буг, Дунай, Дністер тощо. Його розвиток у межах західної частини України буде слугувати атракцією як для місцевих туристів так і для приїжджих, зокрема для фахових орнітологів, орнітологів-аматорів, вчителів, студентів, учнів тощо.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Дослідження орнітофауни України та її збереження присвячено чимало праць. Для збереження унікальних поселень птахів у 1984р. на території Чернівецької обл. було створено орнітологічний природний заказник «Драницький» з рідкісним місцем гніздування рудої, сірої, білої і малої чапель, а також ряду водоплавних і болотних птахів. Охорона місця гніздування глухарів – рідкісного виду лісової орнітофауни проводиться у Пожертатувському орнітологічному заказнику державного значення Івано-Франківської області.

З'ясування значення орнітологічного туризму на Розточі як одного з нових підходів розвитку рекреації присвячені праці І.В. Рижак, А.Б. Невпорана [3]. Реалізація наукових проектів, а саме «Визначення стану рідкісних видів птахів у регіоні» під керівництвом Чернічко Й.І., Андрущенко Ю.О., Попенко В.М., Чернічко Р.М.,

Кінда В.В., Винокурова С.В., Ісаєва О.А., Дядічева О.А., Форманюк О.А. дає можливість щорічно, у межах Азово-Чорноморського регіону, проводити регулярні обліки птахів про сучасний стан видів, тенденції їхнього існування в регіоні, що є важливими для подальшого розвитку орнітологічного туризму.

Визначення передумов та перспектив розвитку орнітологічного туризму у західній частині України, а саме у межах Галицького національного парку, через який протікає головна водна артерія Прикарпаття – Дністер, який охоплює відокремлені один від одного лісові масиви, лучно-ступові ділянки, як одного із видів екотуризму і визначили актуальність обраної теми статті.

Мета статті. Ознайомлення з орнітологічним представництвом та пропагування розвитку орнітотуризму у межах Галицького національного природного парку.

Виклад основного матеріалу. Пташиними обсерваціями на території Галицького національного природного парку, враховуючи його геоморфологічну будову та кліматичні умови, виступають такі природні об'єкти, як: Дністер, Гнила Липа та штучно створене – Бурштинське водосховище, а також озера, риборозплідні ставки тощо. Ці гідрологічні об'єкти виступають певними притулками для птаства (місцях гніздівлі птахів і/чи місцями зупинок під час їх міграцій).

Найбільша за площею водного дзеркала (1300 га) штучна водойма у межах Галицького національного природного парку – Бурштинське водосховище є домівкою під час міграції та зимівлі різноманітної кількості птаств (рис. 1). Особливістю водосховища є підвищений температурний режим води (воно не замерзає взимку) внаслідок скидання підігрітих вод з Бурштинської ТЕС. Такі мікрокліматичні умови сприяють зимівлі до 3,5 тисяч птахів з 43-х видів, а під час міграцій тут можна поспостерігати за 20 тисячами пірнатих (представлені 85 видами). Слід зауважити, що 13 видів, зареєстрованих на Бурштинському водосховищі, занесені до Червоної книги України. Тут можна побачити рідкісних водоплавних птахів, які прилітають перезимувувати з півночі, зокрема: чорношию гагару, гоголя, великого і малого крехів, турпана, морську чернь, морянку та ін. Протягом року, загалом, тут можна зустріти близько 246 видів птахів, з яких 36 видів – зимуючі, серед яких переважають пірникоза велика, баклан великий, лебідь-шипун, чирянка мала тощо [1].

Рис. 1. Спостереження за птахами під час весняної міграції на Бурштинському водосховищі (В.Бучко)

Вздовж водосховища, прилеглих ставів та ріки Гнила Липа, з верб звисають гнізда-рукавички синиці-ремеза, тут відзначено єдине місце гніздування вусатої синиці у басейні Дністра. Ці водойми є атракційними об'єктами для орнітологів з їх тисячними зграями птахів.

Риборозплідні стави (загальною площею 640 га) у межах парку територіально приурочені до смт. Більшівці, сс. Слобідки, Кукільники та Медуха Галицького району. Своє помешкання тут обрали водні й біляводні птахи, а саме: лиски, великі очеретянки, водяні курочки. У липні на ставах скупчується до тисячі самців попелюха, 1,4 тисячі лисок, 200–300 крижнів, 50–100 чубатих черней та ін. На заламах очерету між ставами утворилась унікальна колонія, яка налічує понад сотню гнізд чаплі сірої і рудої, великої та малої чепур, кваків. Тут регулярно гніздяться сірі гуси, лебеді-шипуні, а з 2007-го року – надзвичайно рідкісні косарі, занесені до Червоної книги України. Також, з дамби між ставами зручно спостерігати за колоніями білощоких кричків і чорношиїх норців (близько 60 гнізд), звичайних

мартинів (коло 800 гнізд) (рис.2). Часом, на ставах, можна натрапити й на чернь білооку, яка занесена до усіх європейських та українських природоохоронних списків. У міграційний період на ставах скупчуються зграї куликів – близько 10 видів. Тут можна обсервувати зграйки чирок, малих крехів, пірникоз сірощоких, крижнів, попелюхів, лисок, великих очеретянок, водяних курочок.

Місцями споглядання різноманіття птаств слугують також лісові та лучно-степові ділянки. На Касовій Горі, серед степу, у поле зору можуть втрапити такі раритети як лунь польовий, сорокопуд сірий та деркач. А неподалік Бурштинського водосховища (на його лівому березі), біля підніжжя Касової Гори, у лісовому масиві, розташувалась колонія сірих чапель, у колонії налічується близько 150 гнізд (рис. 3).

Окрім того, у лісі, можна побачити і почути зябликів, чорних і співочих дроздів, чорноголових кропив'янок, вівчариків-коваликів, іволг.

Загалом, на теренах Галицького національного природного парку гніздиться 160 видів птахів, 55 є осілими, 38 – пролітними, 104 – перелітними, 20 – залітними, 9 – літучими, 5 – випадково літучими та 21 вид – зимуючі. У період весняної міграції тут зареєстровано 205, на час осінньої – 228, а взимку – 117 видів птахів (рис. 4).

Для ознайомлення з орнітологічним представництвом та пропагування розвитку орнітотуризму у межах парку розроблені маршрути «Пташине царство Галицького національного природного парку», «На стави», «Вздовж Бурштинського водосховища» (його довжина складає 6 кілометрів). Тут екскурсанти мають можливість

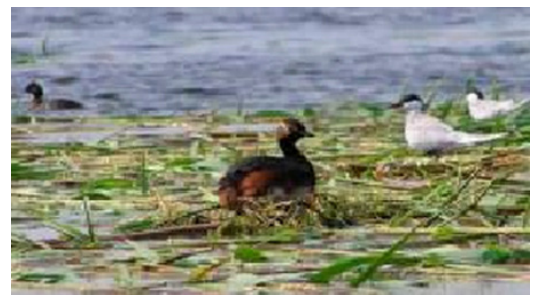

Рис. 2. Пірникози чорношиї (ліворуч) та Крички білощокі (праворуч) на риборозплідних ставках (В. Бучко)

познайомитися з представниками ряду горобцеподібних (велика, блакитна, чорна синиці, зеленяк, повзик, зяблик, чорний дрізд та ін.), дятлоподібних (звичайний, сирійський та малий дятли, крутиголовка), голубоподібних (горлиця кільчаста, припутень). Перший похід був здійснений у лютому 2013 року. Розпочинається цей маршрут з прибуттям на Бурштинське водосховище, на якому з трьох оглядових пунктів спостереження можна ознайомитися з різноманітністю птаств. Тривалість перебування тут туристів визначається їхніми бажаннями. Продовженням цього маршруту, за бажанням туристів, може слугувати відвідування центру реабілітації диких тварин, екзотариуму та музею «Природа Землі Галицької» у центральній садибі парку [2].

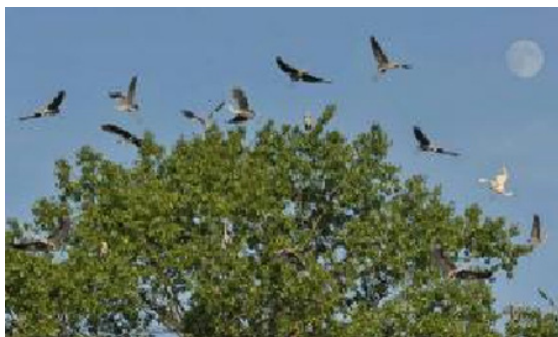

Рис. 3. Чаплі у Галицькому національному парку (В. Бучко)

Рис.4. Весняна міграція птахів у межах парку (В.Бучко)

Проаналізувавши проведення перших маршрутів у парку та ставлення туристів до природи й відзиви про побачене, слід зауважити, що значна кількість відвідувачів – фанати цього виду відпочинку, тому спостереження за птахами для них не просто відпочинок, а, у певній мірі, сенс життя. Їх бажання провести якомога більше часу на атрактивних орнітологічних об'єктах безперечно потребує доопрацювань у плані облаштування на маршруті, зокрема у пунктах спостереження вздовж Бурштинського водосховища (наявність вбиралень, сміттєвих баків тощо), потреба у його інформаційному насиченні (стенди, фотографії) .

Особливість цього виду туризму полягає у лімітуванні тривалості певного періоду відвідування таких місць з максимальним насиченням подій у житті птаств, наприклад період гніздування; поєднання відпочинку з екоосвітою; ціновій політиці.

Враховуючи різновікову категорію відвідувачів, проведення екоосвіти серед них є певним актом збереження природно-сировинного ресурсу – орнітофауни. Наприклад, у центрі реабілітації диких тварин немаловажним для відвідувача чи групи туристів є практикування випуску на волю уже зміцнілих та здорових птахів.

Щодо цінової політики, то ціна за цей турпродукт, у межах парку, є мінімальною, яка у рамках ідентичних як вітчизняних так і зарубіжних маршрутів є нижче ринкової, що дозволить у майбутньому привернути увагу значної аудиторії відвідувачів.

Висновки. У перспективі орнітологічний туризм буде одним із конкурентноспроможних видів екотуризму не тільки у межах парку, але й цілого однойменного адміністративного району, який він охоплює й Івано–Франківської області в цілому, враховуючи його поступальний розвиток вперед. Незважаючи на потреби облаштування маршрутів оглядовими майданчиками, інформаційними щитами тощо на сьогодні він уже приймає своїх перших відвідувачів і визначені шляхи його просування на туристичному ринку.

1. Заморочка А. Великий рік – пташині обсервації у Галицькому національному парку /А.Заморочка //Станиславский натуралист, 8.04.2012. – Режим доступу: <http://www.lesovod.org.ua/node/13548>
2. Зимове пташине царство Галицького національного парку. – Режим доступу: <http://carstvo.vidviday.com.ua/ptashyne>
3. Рижак І.В. Орнітологічний науково-пізнавальний туризм як один з нових підходів розвитку рекреації на Розточчі / І.В. Рижак, А.Б. Невпорана // Стан і тенденції розвитку лісівничої освіти, науки та лісового господарства в Україні: науковий вісник, 2004. – Вип. 14.6. – С. 89–96. – Режим доступу. – http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/14_6/89_Ryzak_14_6.pdf